

Kommunista demokrácia és a gondolkodó ember
Készült: SaLa közreműködésével a Mesterséges Intelligenciával

Bevezetés

A jelen tanulmány a technológiai fejlődés, azon belül is a robotizáció és az automatizáció társadalmi hatásait vizsgálja a történeti materializmus és a marxista filozófia keretei között. A szerző abból a tézisből indul ki, hogy az emberiség válaszút előtt áll: a termelés robotizációja a kapitalista keretek között a tömegek elnyomódásához és pusztulásához vezet, míg a kommunista társadalmi forma lehetőséget biztosít arra, hogy a technológia az emberiség felemelkedését és a „gondolkodó emberré” válást szolgálja.

A kommunizmus és a robotok világa

A kommunizmusban a termelőerőknek olyan fejlettségi szintet kell elérniük, hogy a megtermelt javak elosztása már a szükségletek szerint valósulhasson meg. A társadalom szükségleteinek megfelelően a termelést dominánsan a robotok végzik, a folyamatokat pedig a tudományos világnézetre alapozva, demokratikusan szervezik meg.

A kommunista demokrácia lényege

A kommunizmusban azért valósulhat meg a valódi demokrácia, mert ez egy osztályok nélküli társadalom. Minden társadalomban a gazdaság teremti meg a létfeltételeket, így az a szereplő dönt a működésről és a javak elosztásáról a saját érdekei szerint, aki a szükséges termelőeszközöket birtokolja.

A kapitalizmusban a termelőeszközök alapvetően egyéni tulajdonban és magánérdekeltségben, míg a kommunizmusban kollektív formában és közérdekből működ-

nek. A robotok által végzett termelésre ugyanez a szabály vonatkozik.

Mindkét modellre jellemző, hogy az automatizált termelés hatására az emberi munkaerő jellege gyökeresen megváltozik – minőségileg és mennyiségileg egyaránt. Drasztikusan kevesebb munkaerőre lesz szükség, ám a megmaradó emberi munka különlegessé és magas szintűvé válik.

A kapitalizmusban a termelés célja a tőkebefektető kapitalista profitjának maximalizálása az értéktöbblet kizsákmányolásával. A kommunizmusban ez a kizsákmányolás megszűnik, és a cél kizárólag a társadalom, az emberiség szükségleteinek kielégítése lesz.

A demokrácia megvalósíthatósága ehhez a gazdasági alaphoz igazodik. A kapitalizmusban a dolgozó proletár lényegében jogfosztott „bér-rabszolga”, egyfajta beszélőszerszám, aki semmilyen valódi hatalommal nem rendelkezik. A kommunizmusban a kollektív tulajdonnak köszönhetően megvalósulhat – és meg is kell valósulnia – a valódi demokráciának.

Ez a különbség dönti el az emberiség sorsát: vagy megmarad a „gondolkodó állat” szintjén, ami szükségszerűen a pusztulásba vezet, vagy a valódi demokrácia útját választva „gondolkodó emberré” válik.

A munka megszűnése a hagyományos értelemben

Amint a létfeltételek munkával történő megteremtése már nem kényszer, megszűnik az emberek közötti egzisztenciális ellentét. Az ember többé nem lesz embere farkasa, mert a gazdasági-politikai-társadalmi egyenlőségen alapuló, valódi demokrácia az önkormányzatiság különböző szintjein feleslegessé teszi a harcot.

Ennek megvalósítására az emberiség eddigi történetében még nem volt valós tapasztalat, hiszen az osztálytársadalmak demokráciái a maguk szűk korlátai miatt erre nem alkalmasak. Amikor az emberiség eléri a fejlődés ezen szintjét, meg fogja találni a megfelelő működési körülményeket; addig azonban erről csak vizionálni és álmodni lehet.

A robotizáció hatásai a kapitalizmusban

A termelés túlnyomórészt robotokra épülő működését a dologtalanul maradó emberiség a kapitalizmus keretei között nem élheti túl. A kapitalista gazdaság nem szociális intézmény: a feleslegessé váló termelési tényezőket – így a proletárok munkaerejét sem – vásárolja meg a piacon.

Ha az automatizáció általánossá válik, az emberiség túlnyomó többsége megismeri a teljes nyomort, sőt, a kapitalizmus akár a fizikai megsemmisítésüket is megvalósíthatja.

Bár a technológia képes lenne az egész emberiség jólétét biztosítani, ez alapjaiban mond ellent a kapitalizmus erkölcsének és működési módjának. Ha az emberiség nem képes változtatni, a pusztulás vár rá. A hanyatló fázisában lévő, fasizálódó kapitalizmus már jelenleg is háborúkkal, válságokkal és nyomorral pusztítja a népességet.

A „gondolkodó ember” felemelkedése

Az ember biológiai mivoltában hordozza az „ember-állat” jegyeit, így a létfeltételeiért képes akár embertársai ellen is harcolni. Ez a tendencia a kapitalizmus végéig meghatározó marad, az ember addig csupán egy „gondolkodó állat”. Ez a történelmi korszak ugyanakkor elhozza a lehetőséget a „gondolkodó emberré” válásra is.

Gondolkodó emberré azonban az ember-állat csak akkor válhat, ha alapvető létszükségei maradéktalanul és alanyi jogon biztosítottak, ami kizárólag a kommunizmusban valósulhat meg.

A kommunizmusban a társadalmi élet központi szervezője, az állam, már nem az osztályuralom és a diktatúra eszköze, hiszen a társadalmi osztályok megszűnésével mindenki egyenlővé válik.

Az állam feladata a társadalom életének tudományos, magas szintű koordinálása és a biztonság fenntartása lesz. Bár a kollektívizmus csökkentheti a változások kényszerét és lassíthatja a fejlődés ütemét, a megfelelő minőségű demokrácia mellett ez a lassabb ütem is a teljes emberiség javát szolgálja.

Fogalomtár (Marxista reflexiók)

Individualizmus: A burzsoá ideológiára és erkölcsre jellemző alapelv, amely az egyén érdekeit szembeállítja a társadalom érdekeivel; az egyéniség öncélú bálványozása. Olyan magatartás, amelyre az önzés, a kapzsiság és a közösséggel való szembehelyezkedés jellemző. Minden formájában idegen a szocializmustól.

Kollektívizmus: A társadalmi élet és az emberi tevékenység egyetemes elve, az individualizmus ellentéte. Alapja a termelőeszközök társadalmi tulajdona és a kizsákmányolás megszűnése. Nem az egyéniség felszámolását jelenti; épp ellenkezőleg: az egyén fejlődése a közösség haladásának záloga, és az egyén is csak a kollektívában képes képességeit teljes mivoltában kibontakoztatni.

Összehasonlító elemzés

Vizsgált szempont	Kapitalista modell („Gondolkodó állat”)	Kommunista modell („Gondolkodó ember”)	Tudományos / Technológiai szempont
A robotizáció célja	Profitmaximalizálás és az értéktöbblet kisajtolása.	A társadalmi szükségletek közvetlen kielégítése.	Magas szintű automatizáció, amely minimalizálja az emberi fizikai munkát.
A tulajdon jellege	Magántulajdon (a tőkés osztály privilégiuma).	Kollektív, társadalmi tulajdon.	A termelőeszközök feletti kontroll technokrata vagy közösségi jellege.
Az ember státusza	„Bér-rabszolga”, beszélőszerszám, piaci árucikk.	Egyenjogú, önmegvalósító kollektív lény.	Magasan képzett, a gépeket felügyelő és alkotó intellektus.
A demokrácia formája	Formális, az osztályelnyomást maszkírozó áldemokrácia.	Valódi, gazdasági és politikai egyenlőséggen alapuló önkormányzat.	Tudományos világnézetre épülő, adat-alapú társadalomszervezés.
Túlélési prognózis	Elkerülhetetlen pusztulás, nyomor, fasiszálódás és háborúk.	Az emberiség humanizációja, tartós egyensúly és jólét.	A technológiai singularitás és az erőforrás-bőség kezelésének kényszere.

Tudományos értékelés

A vizsgált szöveg a **klasszikus marxista-leninista filozófia** és a **modern technológiai determinizmus** érdekes szintézisét nyújtja. Tudományos szempontból a mű legnagyobb erénye, hogy rámutat a *technológiai munkanélküliség* azon égető problémájára, amelyet ma a főszodorbéli közgazdaságtan is intenzíven kutat a mesterséges intelligencia és a fejlett robotika térnyerése kapcsán.

A szöveg helyesen ismeri fel az automatizáció alapvető paradoxonát: a technológia képes lenne felszabadítani az embert a kényszermunka alól, ám a profitvezérelt piaci környezetben ez a folyamat nem jóléthez, hanem strukturális válsághoz és a munkaerő feleslegessé válásához vezet.

Módszertanilag a szöveg mereven alkalmazza a dialektikus materializmus dichotómiáit (individualizmus vs. kollektivizmus, ember-állat vs. gondolkodó ember). Bár a „gondolkodó állat” kifejezés antropológiailag inkább metaforikus, mintsem biológiai kategória, jól világít rá az egzisztenciális kényszerek alatt élő egyén beszűkült tudat-

állapotára.

Kritikai szempontból megállapítható, hogy a szöveg kommunizmus-képe erősen **utópisztikus és normatív**; maga a szerző is elismeri, hogy a leírt jövőkép jelenleg még a „fantázia birodalmába” tartozik. A tanulmány nem ad metodológiai útmutatást vagy politikai stratégiát arra nézve, hogy a jelenlegi „fasiszta-kapitalizmusból” miként valósítható meg az átmenet a robotizált kollektívizmusba, az állam elhalásának és tisztán adminisztratív-tudományos szervvé alakulásának folyamatát pedig kész tényként kezeli, háttérbe szorítva a történelmi megvalósíthatóság gyakorlati nehézségeit.

Összességében a mű a kritikai társadalomelmélet értékes dokumentuma, amely releváns kérdéseket vet fel a jövő technológiájának etikus és társadalmi célú felhasználásáról.

Kommunista demokrácia és a gondolkodó ember

A kommunizmus és a robotok világa

Kommunizmusban a termelőerők már olyan fejlettek, olyan fejlettnak kell lenniük, hogy a megtermelt értékek elosztása már a szükségletek szerint megvalósítható.

A szükségleteknek megfelelően a termelést dominánsan már a társadalom érdekében a robotok végzik, amit a tudományos világnézetre alapozottan demokratikusan szerveznek meg.

A kommunista demokrácia lényege

A kommunizmusban azért valósítható meg a valódi demokrácia, mert osztály nélküli társadalom. Minden társadalomban a létfeltételeket a gazdaság termeli meg, így akinek az ehhez szükséges termelőeszközei megvannak az dönti el az érdekei szerint hogyan működjenek és milyen legyen a megtermelt dolgok elosztása.

A kapitalizmusban a termelőeszközök alapvetően egyéni tulajdonban és érdekeltiségben, a kommunizmusban pedig kollektív formában és érdekeltiségben vannak és működnek. A robotok által végzett termelésre alapvetően ugyanez a szabály vonatkozik.

Mindkét modellre jellemző, hogy a robotok által végzett termelésben az emberi munkaerő jellege gyökeresen megváltozik - minőségileg és mennyiségileg is. Vagyis drasztikusan kevesebb munkaerőre van szükség, de aki „dolgozik”, az különleges lesz.

A kapitalizmusban a termelés célja a tőkebefektető kapitalista minél nagyobb profitja az értéktöbblet kizsákmányolásával. A kommunizmusban ez megszűnik és a társadalom, az emberiség érdekeinek a kielégítése a cél.

A demokrácia megvalósulása, megvalósíthatósága ehhez alakul. A kapitalizmusban a dolgozó proletár az ár-rabszolga beszélőszerszám az ennek megfelelő demokráciával, azaz lényegében a semmilyen hatalommal sem rendelkezik. A kommunizmusban a kollektív tulajdon miatt már megvalósulhat és meg is kell valósulnia a valódi demokráciának.

Ez a különbség dönti el az emberiség sorsát, így vagy marad a gondolkodó állat, ami szükségszerűen és elkerülhetetlenül a pusztulás vagy a valódi demokráciában a gondolkodó emberré válás útja.

A kommunizmusban a munka a hagyományos értelemben megszűnik

A létfeltételek munkával történő megteremtése már nem motiváló tényező az emberek közötti ellentétre. Már nem farkasa az egyik ember a másiknak, mert erre nincs szükség. Kialakul a valódi, a gazdasági-politikai-társadalmi egyenlőségen alapuló demokrácia az önkormányzat különböző szintjein.

Ennek a megvalósulására az emberiség eddigi történetében még nem volt igazi tapasztalat, a demokrácia az osztálytársadalmakban erre nem alkalmas, mert nagyon

szűk lehetőséggel valósulhat csak meg. Majd, ha odajut az emberiség, akkor megtalálja a megfelelő működési körülményeket, addig azonban csak álmodozni, képzelődni lehet erről.

A kapitalizmusban a robotok dominanciája a termelésben feleslegessé teszi a proletárokat

A termelés túlnyomórészt a robotok dominanciával történő működését a kapitalizmusban a dologtalan emberiség nem élheti túl, mert a működési módja miatt ezekre nem lesz szüksége a kapitalizmusnak. A kapitalista gazdaság nem szociális intézmény, a felesleges termelési tényezőket nem vásárolja meg, így a proletárok munkajét sem.

Azonban, ha ez általánossá válik, akkor az emberiség túlnyomó többsége nagyon nyomorúságos körülmények közé kerül, a kapitalizmus akár a megsemmisítésüket is megvalósíthatja.

Az egész emberiség számára a létfeltételekhez szükséges dolgokat a kapitalista gazdaság a robotokkal meg tudná termelni, de ez ellentmond a kapitalizmus erkölcsének és a működési módjának (vagy változik az emberiség vagy jön a pusztulás).

Ha nem tud változni az emberiség, akkor nem lesz szüksége a kapitalizmusnak a proletár, de már nem bér-rabszolga és nem beszélőszerszámokra. A proletár emberiség létét a pusztulás fenyegeti ebben a korban, ha megmarad a kapitalizmus.

A gondolkodó ember lehetősége a kommunizmusban jön létre

Mivel az ember az ember-állat, ezért a létfeltételeiért, ha szükséges küzd, harcol akár az embertársai ellen is. A kommunizmusig ez a tendencia, így az ember-állat a kapitalizmus végéig még csak a gondolkodó állat lehet, mert az ember az embernek farkasa. Azonban ez a kor hozza meg az emberiségnek a lehetőséget a gondolkodó emberré válásra, ez elkerülhetetlen szakasza az emberiségnek.

Gondolkodó emberré azonban az ember-állat csak akkor válhat, ha a létszükségletei biztosítva lesznek, ami csak a kommunizmusban válik, válhat valóra.

A kapitalizmusban nem válhat gondolkodó emberré az emberiség

Azonban, ha a fasiszta-kapitalizmus, a gondolkodó állat válik uralkodóvá, akkor a földön a gondolkodó anyag kipusztul és nem jut el az emberiség a kommunizmusba. A kapitalizmusban nem válik, nem válhat gondolkodó emberré az emberiség.

A kapitalizmusban a gondolkodó állatként élő emberiség a lehetőségei, a világnézete, az erkölce miatt még nem képes a valódi gazdasági-politikai-társadalmi egyenjogúságra alapozott demokráciában létezni, mert az ember az embernek a farkasa még.

Jelenleg a gondolkodó állat, a hanyatló kapitalizmus (a fasiszta-kapitalizmus) az úr a földön és száz millió számra pusztítja az emberiséget a háborúkkal, világháborúkkal, a népiirtásokkal, a válságokkal, a nyomorral.

A kommunizmusban az állam demokratikusan szervezi, segíti a társadalom, az emberiség életét

A kommunizmusban a társadalom életét a valódi egyenjogúságon alapuló demokráciában szervezik, a cél a társadalom és az egyén harmóniája, az emberiség érdekének a védelme.

A társadalom életének központi szervezője az állam már nem az osztályuralom eszköze, nincsenek társadalmi osztályok, mindenki egyenlő, diktatúrára nincs szükség. Az ember-állat a gondolkodó állatból a gondolkodó emberré válik a kommunizmusban.

A kommunizmus és a demokrácia

A demokratikus szervezeteknek a tudományos világnézetre támaszkodva nagyon magas színvonalon kell szerveznie a társadalom életét, mert csak így lehetséges a társadalom, az emberiség érdekében az egyensúly, a biztonság megtartása, a megfelelő döntések megalkotása.

Az emberiség csak a szocialista-kommunista demokráciában válhat gondolkodó emberré. A szocialista-kommunista demokrácia a valódi, a gazdasági-politikai-társadalmi egyenjogúságon alapuló demokrácia, amit a kollektivizmus tesz lehetővé.

A kollektivizmus azonban lecsökkenti a változás kényszerét (a robotvilágban ez már nem is olyan fontos), ami azonban, ha megfelelő a demokrácia minősége, akkor a lassúbb fejlődés mellett is kedvező lehet az egész emberiség hasznára.

A szocializmus-kommunizmusban a termelőeszközök kollektív tulajdona és működése teszi lehetővé az emberiség megosztottságának megszűnését.

A gondolkodó ember jövőképe

Azonban ez még csak a fantázia birodalma, a ma élő emberek még ezt nehezen értik meg, mert az ember még az embernek a farkasa, az egyéni érdekeit ez motiválja. Ezt a jövőképet megfogalmazni még csak idealista módon a képzelet segítségével lehetséges csupán.

Gondolkodó emberré válni azonban csak a valódi demokráciában, az emberi jogok biztosításával, egyenrangú, egyenjogú kollektívákban, a tudományos világnézettel lehet, ez a kommunizmus. Ha ez nem történik meg, akkor az emberiség, a gondolkodó anyag elpusztul.

Marxista fogalomlexikon

individualizmus: a burzsoá ideológiára és erkölcsre jellemző alapelv, amely az egyes személy érdekeit szembeállítja a társadalom érdekeivel; az egyéniség bálványozása, előtérbe helyezése.

Olyan magatartás, amelyre jellemző az önös érdekek mindenek fölé helyezése, az önzés, a kapzsiság, a közösséggel való szembehelyezkedés. Az individualizmus valamennyi formájában idegen a szocializmustól, amely a kollektivizmust állítja vele szembe.

Filozófiai kislexikon

kollektivizmus: a társadalmi élet és az emberi tevékenység elve, az individualizmus ellentéte. A szocialista társadalomban a kollektivizmus a társadalmi élet valamennyi szférájában az emberi kapcsolatok egyetemes elvévé, a kommunista erkölcs egyik legfontosabb követelményévé válik.

A szocialista termelési viszonyokat kifejező kollektivizmus társadalmi alapja a szocializmusban a termelési eszközök társadalmi tulajdona, a kizsákmányolás megszűnése.

A kollektivizmus a társadalom és az egyén között olyan viszonyt tételez fel, amelyben a társadalom egészének fejlődése kedvező feltételeket teremt az egyén fejlődése számára, az egyén fejlődése pedig az egész társadalom haladásának feltétele.

A kollektíva gondoskodik az emberről, szükségleteinek kielégítéséről, az egyén erőinek és tehetségének teljes kibontakoztatásáról.

A kollektivizmus elve nem jelenti az egyéniség felszámolását; ellenkezőleg, az ember csak a kollektívában bontakoztathatja ki képességeit és tehetségét. A kommunizmus a kollektivizmus legmagasabb rendű formája.

SaLa